

ראשונים וראשונות לאקדמיה

לקחים מתכנית "מובילים עתיד" באוניברסיטת חיפה

ד"ר יעל גרנות-ביין

מנהלת היחידה למעורבות חברתית
דיקנט הסטודנטים, אוניברסיטת חיפה

תכנית "מובילים עתיד"

- תכנית שנוסדה בשנת הלימודים תשפ"א.
- התכנית הינה חלק מהמינהלת לקידום המוביליות החברתית באוניברסיטת חיפה.
- מיועדת לסטודנטים בעלי פוטנציאל אקדמי ומנהיגותי גבוה
- לומדים לתואר ראשון במכלול הפקולטות באוניברסיטת חיפה
- מגיעים מהפריפריה הגיאוגרפית, חברתית וכלכלית של ישראל.
- מטרתה – להוות חממה לפיתוח הפוטנציאל האנושי, החברתי והאקדמי של משתתפיה.
- בכל שנה נבחרים 30 סטודנטים חדשים. רובם ככולם בני דור ראשון להשכלה גבוהה.
- התכנית מלווה את הסטודנטים לאורך כל שנות התואר הראשון.
- סיוע כלכלי, אקדמי, חברתי ורגשי (במידת הצורך).

תכנית "מובילים עתיד"

התכנית משלבת מספר מרכיבים מרכזיים:

- תמיכה וליווי אקדמי אישי
- ליווי ופיתוח קבוצתי
- מעורבות סטודנטאלית אקטיבית בפעילות אקדמית-קהילתית לקידום ערכים של שוויון, צדק חברתי ורב תרבותיות בהשכלה גבוהה.

התכנית "מובילים עתיד"

- **תמיכה וליווי אקדמי אישי:** התכנית שואפת להתאים את תהליך הליווי האישי-אקדמי לצרכיהם הייחודיים של הסטודנטים באמצעות מנגנון המבוסס על שירותי דיקנאט הסטודנטים המעניק סל שירותים רחב וגמיש על פי הצרכים האישיים של כל סטודנט. הסטודנטים מלווים באופן אישי ורציף על ידי יועצת אקדמית אשר משמשת גם כ"מנהלת מקרה", במטרה לתווך לסטודנטים את השירותים השונים הניתנים באוניברסיטה.
- **גישה פדגוגית ביקורתית** התכנית מעודדת התפתחות של זהות ותודעה קבוצתיות הצומחות מתוך תהליכי דיאלוג ביקורתי במסגרת עבודה קבוצתית רציפה. על פי גישה זו הסטודנטים דנים באתגרים ובחסמים עמם סטודנטים ומשפחותיהם בפריפריה החברתית נאלצים להתמודד לקידום מצבם.
- **גישה השתתפותית** הסטודנטים שותפים מלאים בעיצוב וניהול התכנית. כחלק מתפיסה זו הסטודנטים לוקחים חלק מרכזי בתהליכי קבלת ההחלטות ביחד עם צוות ההנחיה של התכנית, תוך מפגש ושיח עם בעלי תפקידים שונים בצוות התכנית. הגישה השתתפותית מבקשת לערער את התפיסה בה סטודנטים מהפריפריה החברתית הם "מקבלי שירות" הזקוקים לסיוע, ומבקשת להתייחס לסטודנטים כבעלי ניסיון, ידע ויכולות ייחודיים המשמעותיים לעיצוב התכנית.

מבנה התכנית

- שנה א' - אוריינטציה לאקדמיה ובניית קבוצת עמיתים מגובשת.
 - שנה ב' – קבלת כלים והתנסות ביזמות חברתית
 - שנה ג' – יציאה לקהילה ופעילות חברתית לטובת הנגשת השכלה גבוהה.
-
- לאורך שלוש השנים משובצות פעילויות וסדנאות של כישורים רכים והכנה לשוק התעסוקה, כולל פיילוט של תכנית מנטורינג בשנה השלישית ואבחון פסיכולוגי תעסוקתי.

בשנה השלישית של התכנית – לקחים

הצרכים האמיתיים שעולים מהשטח:

מצד הסטודנטים:

- צמצום פערים של ידע מוקדם.
- קושי גדול בעברית – בהבעה בעל פה ובכתיבה אקדמית
- צורך גדול במעטפת קלינית – הסטודנטים לא מודעים לצורך באבחונים או שאין למשפחה את הכסף לאבחונים. בעת ההגעה לאוניברסיטה – פעם ראשונה שעולה המודעות לכך.
- חשיבות התמיכה המשפחתית:
- שני קצוות: חוסר הבנה או תמיכה של המשפחה מול ציפיות גדולות מאוד ("זה יהיה העורך דין של המשפחה"). מצב שמעורר חששות גדולים להיכשל.
- ולכן אנו רואים הרבה הסתרה אצל הסטודנטים הללו: מסתירים את הציונים, את הקושי, את הבדידות ואת הזרות כדי לעמוד בציפיות.
- לתכנית נוצרה סטיגמה של "מסכנים" בשנתיים הראשונות .

בשנה השלישית של התכנית – לקחים

מצד המרצים:

- לעתים קרובות נתק – חוסר ידיעה או הבנה של האוכלוסייה שיושבת מולם בכיתה.
- יש צורך במתן כלים להתמודדות של המרצים, מתן מעטפת תמיכה שתשלים את עבודתו של המרצה.
- יש מרצים שמשתמשים בשירותי הדיקנט כדי להתמודד עם סטודנטים אלה אבל במספרים קטנים מאוד.

בשנה השלישית של התכנית – לקחים

מצד המוסד:

- המאמץ צריך להיות מערכתי והוליסטי. הדיקנט חשוב אבל לא יכול להיות הגורם היחיד או אפילו המרכזי שנושא בנטל.
- כל האוניברסיטה צריכה לאמץ תפיסה ושפה של מוביליות חברתית.
- יש ללוות את הסטודנט כבר מהשלבים הראשונים של ההרשמה או הקבלה ללימודים (לעתים קרובות השפה לא מובנת לסטודנטים הללו ואין מי ש"יתרגם" את השפה, אי הבנת הנהלים והזכויות) ולאורך כל שנות התואר.
- יש לחקור טוב יותר את נושא הנשירה מהלימודים – מדוע סטודנטים נושרים וכיצד אפשר לאתר את המועדים לנשירה בשלבים המוקדמים ביותר?
- יש צורך במחקרי הערכה שילוו את התכנית.